

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

А. П. Степанчук, Я. А. Тарасенко

**ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ
ОРГАНІВ ТРАВНОЇ СИСТЕМИ ЛЮДИНИ,
ЇХНІЙ РОЗВИТОК І ВАДИ**

Навчальний посібник

2-ге видання, доповнене та перероблене

Львів
Видавництво «Магнолія 2006»
Видавець Марченко Т. В.
2023

УДК 611.3 (075.8)

C-79

*Рекомендовано Вченою Радою Української медичної стоматологічної академії
як навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти МОЗ України
(протокол № 8 від 14.04.2021 р.)*

Автори: Степанчук А. П., Тарасенко Я. А.

Рецензенти:

Харченко О. В. – професор кафедри анатомії, клінічної анатомії, оперативної хірургії, патоморфології та судової медицини Медичного інституту Чорноморського національного університету імені Петра Могили, доктор медичних наук, професор.

Пришляк А. М. – професор кафедри анатомії людини Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України, доктор медичних наук, професор.

Шепітько В. І. – завідувач кафедри гістології, цитології та ембріології Української медичної стоматологічної академії, доктор медичних наук, професор.

Степанчук А. П.

Особливості будови органів травної системи людини, їхній розвиток і вади: навчальний посібник : навчальний посібник / А. П. Степанчук, Я. А. Тарасенко. – 2-ге вид., доповн. та переробл. – Львів : Магнолія 2006, 2023. – 120 с.: іл.

ISBN 978-617-574-206-8

У навчальному посібнику подані відомості нормальної будови травної системи людини; викладені необхідні дані відповідно до вимог навчальних програм з дисциплін «Анатомія людини», «Анатомія людини з особливостями дитячого віку». Усі анатомічні терміни подані українською і латинською мовами і відповідають Міжнародній анатомічній номенклатурі (Сан-Паулу, 1997) – українському стандарту (Київ, 2001). Навчальний посібник призначений для студентів закладів вищої медичної освіти, які навчаються за спеціальностями: 221 Стоматологія, 222 Медицина, 228 Педіатрія.

УДК 611.3 (075.8)

© Степанчук А. П., Тарасенко Я. А., 2021

© Магнолія 2006, 2021

ISBN 978-617-574-206-8

© Видавець Марченко Т. В., 2021

ЗМІСТ

Передмова	5
ТРАВНА СИСТЕМА. РОЗВИТОК ОРГАНІВ ТРАВНОЇ СИСТЕМИ І ЇХНІ ВАДИ	6
РОТОВА ПОРОЖНИНА. ПІДНЕБІННЯ	27
Ротова порожнина	27
Щоки	27
Губи	27
Ясна	29
Власне ротова порожнина	29
Піднебіння	30
ЯЗИК. РОТОВІ ЗАЛОЗИ	33
Язик	33
Ротові залози	37
Малі слинні залози	37
Великі слинні залози	39
ЗАГАЛЬНА АНАТОМІЯ ЗУБІВ	44
Зуби	44
Прикус	45
Зовнішня будова зуба	46
Внутрішня будова зуба	47
Зубні формули	48
Анатомія окремих зубів	51
Постійні зуби	51
Молочні зуби	58
Співвідношення коренів зубів із носовою порожниною, верхньощелепною пазухою і каналом нижньої щелепи	60
Рентгенанатомія зубів	61
ГЛОТКА. СТРАВОХІД. ШЛУНОК	65
Глотка	65
Стравохід	67
Шлунок	69
Тонка кишка	76
Товста кишка	80
Рентгенанатомія стравоходу, шлунка, тонкої і товстої кишки	88
ПЕЧІНКА. ПІДШЛУНКОВА ЗАЛОЗА	94
Печінка	94

4.....	
Жовчний міхур	97
Спільна жовчна протока	99
Підшлункова залоза	100
Рентгенанатомія жовчновивідних шляхів	102
ОЧЕРЕВИНА	108
Література	117

ПЕРЕДМОВА

У другому виданні даного посібника за систематичним принципом викладенні відомості з нормальної анатомії травної системи людини у відповідності до сучасної програми для закладів вищої медичної освіти.

До навчального посібника включено короткі теоретичні дані, зокрема ті, що не входять у лекційний курс та підкріплені оригінальними малюнками. Слід зазначити, що візуалізація утворів у вигляді фотографічних знімків, є інформативна та створює умови для максимально наближеного до практики навчання, мотивує застосовувати знання та розуміння фундаментальної науки «анатомія людини» у процесі подальшого вивчення клінічних дисциплін. Для студентів, особливо стоматологічного факультету, в навчальному посібнику відображені всі алгоритми щодо особливостей будови зубного органу, термінів прорізування зубів, типів оклюзії, прикусів, формул зубів (анатомічні, клінічні, прийнята ВООЗ – клінічна зубна формула молочного і постійного прикусів). Висвітлені вікові, статеві та індивідуальні особливості будови органів травної системи людини та їх зміни, що відбуваються в них у процесі онтогенезу.

В кінці кожної теми розміщені питання для самоконтроля та ситуаційні задачі, що полегшує самопідготовку студентів до певної теми заняття.

Подані терміни українською мовою в посібнику та їх еквіваленти латиною і грецькою тлумачать розуміння походження назв хвороб і багатьох інших патологічних станів у людини. Усі анатомічні терміни подані українською та латинською мовами, і відповідають Міжнародній анатомічній номенклатурі (Сан-Паулу, 1997) – українському стандарту (Київ, 2001).

Навчальне видання

**Степанчук Алла Петрівна,
Тарасенко Яна Альбертівна**

ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ ОРГАНІВ ТРАВНОЇ СИСТЕМИ ЛЮДИНИ, ЇХНІЙ РОЗВИТОК І ВАДИ

Навчальний посібник

2-ге видання, доповнене та перероблене

Підписано до друку 26.10.2021 р.
Формат 70×100/16. Папір офс.
Гарнітура Minion Pro. Умовн. друк. арк. 9,29.
Тираж 300 прим.

ПП «Магнолія 2006»
Видавець Марченко Т. В.
м. Львів-53, 79053, Україна, вул. В. Великого, 51/50,
тел. +38 (050) 370-19-57 e-mail: magnol06@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 6784 від 30.05.2019 року,
видане Державним комітетом телебачення і радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавця Марченко Т. В.